# DODATEK TECHNICZNY

DO PRZEWODNIKA GIMNASTYCZNEGO »SOKÓŁ«

ROK VIII. STYCZEŃ 1933 R. Nr. 1.

# PROGRAM PRAC Z ZAKRESU STAŁYCH DRUŻYN SOKOLICH NA ROK 1933

Zadania i program prac s. d. s. zostały ujęte w „Wytycznych organizowania i szkolenia s. d. s.", podanych do ogólnej wiadomości w organie związkowym Nr. 4 z r. 1932.

Z programu tego wynika bardzo wyraźny podział naszych członków na dwie zasadnicze grupy, a mianowicie na grupę osób, podlegających mobilizacji na wypadek wojny, i na grupę, która podczas wojny w dalszym ciągu pozostanie w gniazdach.

Grupą pierwszą interesują się władze wojskowe i dążą za pośrednictwem p. w.:

1) do utrzymania rezerwistów na odpowiednim poziomie sprawności fizycznej i wojskowej,

2) do takiego przeszkolenia roczników starszych, przedpoborowych, aby te, w miarę powoływania ich pod broń w czasie wojny, mogły być wcielone do szeregów walczących.

W poczynaniach tych, władzom wojskowym sokolstwo winno iść na rękę, a to przez uprawianie p. w., a tam, gdzie to ze względów lokalnych jest utrudnione — przez stosowanie własnego p. w. według wskazówek, podanych w „Wytycznych organizacji i szkolenia s. d. s.".

W kierunku zorganizowania i przygotowania do warunków, w jakich się znajdzie podczas przyszłej wojny grupa druga, która pozostanie po ogłoszeniu mobilizacji po za armją, robione były dotychczas na terenie całego państwa raczej tylko próby bez wyraźnie wytkniętego programu; w sokolstwie również poglądy na tę sprawę nie były dotąd sprecyzowane.

Pierwszy wyłom w tym względzie został uczyniony przez „Wytyczne organizacji i szkolenia s. d. s.", które już pod tym względem dają pewne ogólne wskazówki oraz szkicują przewidywane zadania, jakie mogą spaść na barki sokolstwa w okresie wojennym; między innemi, przewidują one współpracę z czynnikami wojskowemi, administracyjnemi i obywatelskiemi przy organizowaniu obrony przeciwgazowej i przeciwlotniczej.

Przy dzisiejszych środkach, jakiemi dysponują lotnictwo i broń chemiczna, niema w Polsce zakątka, do którego nie mogłyby dotrzeć sa-

moloty nieprzyjacielskie i zbombardować pociskami chemicznemi. Jak straszną to przedstawia groźbę dla mas ludności, nieprzygotowanej do stawienia czoła temu tak groźnemu przeciwnikowi — chyba tłumaczyć nie potrzeba.

Zrozumienie tego niebezpieczeństwa, dzięki intensywnej propagandzie, prowadzonej przez L. O. P. P., zaczyna zataczać coraz szersze kręgi. Wyrazem tego jest już kiełkujący ruch organizowania obrony zbiorowej osiedli.

Wobec tego, że sokolstwo, po za prowadzeniem p. w. we własnym zakresie, czy też wspólnie z odnośnemi władzami wojskowemi, ma również współpracować w organizowaniu obrony przeciwgazowej i przeciwlotniczej, a że organizacja obrony zbiorowej osiedli obejmuje cały szereg różnorodnych działów, tę tak ważną sprawę, bo w przyszłości może niedalekiej — kwestję życia i śmierci nas samych i naszych najbliższych, omówimy obszernie.

Obrona zbiorowa przeciwgazowa i przeciwlotnicza (które nadal nazywać będziemy według już powszechnie przyjętych skrótów O. P. Gaz. i O. P. L.) dzieli się na zasadnicze dwa działy:

1. obrony czynnej, kierowanej przez władze wojskowe, która rozporządzać będzie: lotnictwem, artylerją przeciwlotniczą, zaporami z balonów na uwięzi,
2. obrony biernej, której podlegać będzie to wszystko, co nie jest w bezpośrednim kontakcie z nieprzyjacielem, a więc:

   a) sieć posterunków obserwacyjno - meldunkowych, wyposażonych w odpowiedni sprzęt optyczny, telefoniczny i t. p.
   b) akcja malowania za pomocą budowy sztucznych objektów, malowanie, sztuczne zadymianie, a w nocy — gaszenie lub zasłanianie wszelkich świateł i t. p.;
   c) sieć łączności, której sprawne działanie powoduje sprężystość wywiadu; dobra służba meteorologiczna pozwoli na wyciąganie wniosków daleko idących z zakresu użycia lotnictwa i środków chemicznych;
   d) obrona zbiorowa przeciwgazowa ośrodków zamieszkałych.

Wobec tego, iż sokolstwo najwięcej miałoby pola do działania w zbiorowej O. P. Gaz., przyjrzyjmy się, jak będzie ona w głównych zarysach wyglądała i jakie są jej główne zadania.

Pierwszem zadaniem kierownictwa obrony zbiorowej przeciwgazowej jest przygotowanie pewnej ilości schronów O. P. Gaz. i pouczenie ludności, w jaki sposób można tak uszczelnić budynki mieszkalne i budynki gospodarskie, aby je zamienić w pomieszczenia przeciwgazowe.

Drugiem zadaniem będzie podział ludności na trzy grupy, a mianowicie:

1) grupę pierwszą, składającą się z osób, którym obronę indywidualną uniemożliwia wiek, stan zdrowia lub wreszcie rodzaj odpowiedzialnego, a niezbędnego dla ogółu, zajęcia (np. dzieci, chorzy, obsługa centrali telefonicznych i t. p.); grupę tę zabezpiecza się przed dzia-

łaniem gazów, przez umieszczenie jej podczas ataku gazowego w schronach O. P. Gaz. lub w pomieszczeniach przeciwgazowych;

2) grupę drugą, składającą się z osób, zdolnych do obrony indywidualnej; do grupy tej muszą być zaliczeni wszyscy ludzie w pełni sił i w wieku mniej-więcej dojrzałym, bez różnicy płci, stanowiska i rodzaju zajęcia.

Posiadanie przez nich już dziś aparatów obrony indywidualnej jest koniecznością i obowiązkiem, którego spełnienia według dosadnego określenia płk. Wojnicz-Sianożęckiego „należy się domagać, nie licząc się ze stanem materjalnym, jak się powszechnie wymaga, aby ludzie na ulicach nie pokazywali się nago, czy posiadają oni, czy też nie posiadają środków na sprawienie sobie ubrania, które bądź co bądź jest znacznie droższe od maski".

3) Grupa trzecia składa się z osób, które biorą na siebie obowiązek bezpośredniego bronienia grupy pierwszej i drugiej, t. j. wykonanie tych licznych funkcyj specjalnych, których obrona zbiorowa wymaga. Grupa ta musi być najlepiej zorganizowana, wyszkolona i posiadać zapas rezerwistów, mogących w każdej chwili zastąpić tych, którzy ubędą.

Jak wynika z powyższego podziału ludności na grupy, rola czynna przypada w udziale wyłącznie grupie trzeciej, tamte zaś dwie pozostają bierne, i jedyna pomoc, jakiej mogą udzielić grupie czynnej — to zachować w stosunku do niej najdalej posuniętą uległość i karność.

Analizując w dalszym ciągu zadania specjalne, jakie przypadną w udziale grupie trzeciej, dojdziemy do przekonania, iż winna ona w zależności od zadań składać się z następujących oddziałów:

1. kierownictwo grupy, z tak pomyślanym systemem alarmowym, aby wszędzie łatwo można było dotrzeć;
2. oddziały straży obywatelskiej, dla wzmocnienia służby bezpieczeństwa, przeciwstawiania się objawom paniki, utrzymywania porządku przy wejściach do schronów i t. p.;
3. oddziały przeciwpożarowe, zwalczające powstałe podczas ataku gazowego pożary;
4. oddziały obserwacyjno - rejestracyjne, obserwujące, notujące i meldujące o miejscach upadku pocisków, aby móc w te miejsca skierowywać drużyny odkażające, gdyby pocisk np. zawierał iperyt, który ma własność do sześciu tygodni utrzymywać się w tem samem miejscu i jest jednym z najgroźniejszych gazów; dla ochrony przed jego działaniem należy posiadać nie tylko maskę, ale i specjalne ubranie ochronne;
5. oddziały techniczne, reparujące uszkodzenia, jakie powstały w sieci telefonicznej, wodociągowej i t. p.;
6. drużyny O. P. Gaz., których zadaniem jest niszczenie gazów bojowych, zatruwających teren i powietrze osiedli;
7. drużyny ratownicze Pol. Czerw. Krzyża, których zadaniem jest udzielanie pierwszej pomocy zagazowanym, zaiperytowanym i rannym.

Z tego krótkiego i bardzo powierzchownego omówienia zadań obrony zbiorowej przeciwgazowej wynika bezsprzecznie, iż obowiązkiem sokolim jest wzięcie udziału w pracach grupy czynnej i objęcie w niej w miarę możności jednego, a w warunkach sprzyjających kilku z następujących działów:

1) oddziały straży obywatelskiej,
2) oddziały obserwacyjno - rejestracyjne,
3) drużyny O. P. Gaz.;
4) drużyny ratownicze Pol. Czerw. Krzyża.

Pierwsze dwa działy, po za wzorowem wyszkoleniem w obronie indywidualnej, specjalnego wyszkolenia nie wymagają, lecz tylko odpowiednich kwalifikacyj, jak odwaga, stanowczość, zdolności obserwacyjne i t. p. Koszt ekwipunku dla tych dwóch działów również jest nieznaczny, gdyż sprowadza się tylko do maski gazowej.

Ostatnie dwa działy wymagają natomiast specjalnego przeszkolenia i są kosztowniejsze, a mianowicie:

Koszt ekwipunku drużyny ratowniczej P. C. K. wynosi zł. 1.465, płatnych w 24 ratach miesięcznych. Stan liczebny drużyny — 20 osób. Bliższe szczegóły wyekwipowania i organizacji podaje notatka pod tytułem „Drużyny Ratownicze P. C. K.", ogłoszona w „Przewodniku", Nr. 4 z r. 1932.

Wyszkoleniem drużyny kieruje komendant drużyny i jego zastępca, którzy muszą ukończyć kurs dla podinstruktorów P. C. K.; czas trwania takiego kursu — 7 dni. Kursy te organizują rokrocznie poszczególne zarządy okręgowe Pol. Czerw. Krzyża.

Program kursu przedstawia się, jak następuje:

I. Ratownictwo ogólne:

| | | |
|---|---|---|
| 1) | Ogólne dane z anatomji i fizjologji . . | 2 — 3 godz. |
| 2) | Uszkodzenia poszczególnych narządów i uszkodzenia ogólne ciała . . . . (Rany, ich rodzaje i powikłania. Oparzenia skóry i błon śluzowych. Odmrożenia, stłuczenia, złamania, nadwichnięcia i zwichnięcia. Omdlenia, wstrząs, udar mózgowy. Zamarznięcia. Rażenie piorunem i prądem elektrycznym. Zasypanie ziemią. Przy każdym dziale sposoby udzielania pierwszej pomocy z postępowaniem antyseptycznem i aseptycznem. Nakładanie opatrunków i opasek. Główny nacisk położyć na sposoby uciekania się do osobistej inwencji i improwizacji, licząc się z brakiem niezbędnych leków, środków opatrunkowych i t. p.). | 10 „ |

3) Transport chorych i rannych . . . 3 — 4 godz.
(Przenoszenie i wskazania do niego. Przenoszenie przez 1, 2 i 3 osoby. Przenoszenie na noszach. Typy noszy zwykłych i nosze improwizowane. Sposoby podnoszenia i umieszczania na noszach poszkodowanych w zależności od uszkodzeń. Sposoby niesienia chorego na noszach w różnych warunkach: w terenie nierównym, na schodach i t. p. Przewożenie poszkodowanych. Typy wozów sanitarnych. Wozy sanitarne improwizowane. Załadowywanie rannych na wozy, do samochodów i wagonów kolejowych. Opieka podczas transportu i rodzaj jazdy w stosunku do uszkodzenia i stanu drogi).

II. Ratownictwo zagazowanych i obrona przeciwgazowa:

a) wykłady:

1) Istota broni chemicznej . . . . 1 godz.
2) Materjał broni chemicznej . . . 1 „
3) Podział gazów bojowych pod względem ich działania na ustrój . . . 1 „
4) Sposoby użycia gazów bojowych w terenie . . . . . . . . 1 „
5) Obrona przeciwgazowa indywidualna i zbiorowa zwierząt . . . . . 1 „
6) Objawy uszkodzeń bronią chemiczną 1 „
7) Udzielanie pierwszej pomocy zagazowanym . . . . . . . . . . 1 „
8) Sposoby odkażania osób, odzieży, przedmiotów przy zatruciach iperytem 1 „

b) ćwiczenia:

1) Wąchanie najważniejszych próbek gazowych . . . . . . . .
2) Ćwiczenia w użyciu maski i w oddychaniu w masce . . . . . . .
3) Ćwiczenia w masce . . . . . .
4) Praktyczne ćwiczenia z pokazem i postępowaniem z materjałem i sprzętem, zakażonym iperytem . . . . . .
5) Pokaz i opis zawartości skrzynki pogotowia gazowego i zestawu ratowniczego; konserwacja sprzętu . . 20 godz.

c) egzamin: Przed komisją, w której skład wchodzą przedstawiciele P. C. K.—L.O.P.P. i wojewódzkich władz sanitarnych 5 „

Podręczniki, jakie posiadać powinien słuchacz kursu:

1) Maska gazowa, Andrzejewski — cena 40 gr.
2) Broń chemiczna, Bartel — cena zł. 4.50.
3) Obrona przeciwchemiczna, Rudnicki — cena zł. 3.50.
4) Pierwsza pomoc przy zatruciach gazami i dymami bojowemi, Dekański — cena zł. 4.50.

Szczegółowe informacje odnośnie do kursów i organizacji eksterytorjalnych drużyn ratowniczych zawiera broszurka, wydana przez P. C. K., p. t. „Organizacja drużyn ratowniczych" i „Tymczasowa instrukcja do organizacji drużyn ratowniczych P. C. K.".

Koszt ekwipunku drużyny O.P.Gaz. wynosi około 700 zł. Stan liczebny drużyny — osób 6 oraz 4 zastępców.

Metody i sposoby organizacji oraz szczegóły, dotyczące wyszkolenia, podaje „Repetitorjum" Ziembińskiego, wyd. III.

Drużyny O.P.Gaz. należy w gniazdach tworzyć eksterytorjalnie; sprzęt zakupować dla nich należy za pośrednictwem wojewódzkich komitetów L. O. P. P.

Kandydatów na komendantów drużyn należy wysyłać na kursy, organizowane przez wojewódzkie komitety L. O. P. P. dla instruktorów O.P.L.Gaz. kl. III.

Czas trwania kursu — 7 dni. Program kursu obejmuje:

A. Wykładów . . . . . . . . . . . 15 godz.

I. Historja . . . . . . . . . . . 1 „

II. Walka . . . . . . . . . . . . 4 „

1) Środki walki. Trucizny chemiczne, gazy, dymy, środki zapalające, kruszące. Charakterystyka działania i wydajność . . . . . . . 1 „

2) Charakterystyka działania gazów, specjalnie przestrzenna. Stężenie. Szczegółowy opis środków walki i podział — w tem podział fizyczny, taktyczny i fizjologiczny . . . 1 „

3) Sposoby walki chemicznej: opis, fala, pocisk, bomba, mina, świeca, granat. Zależność sposobów od warunków terenowych, atmosferycznych i i taktycznych . . . . . . . 1 „

4) Promień działania. Lotnictwo, charakterystyka stosowania przezeń środków chemicznych. Plamy i obłoki pocisków i wymiary . . . . . 1 „

III. Meteorologja . . . . . . . . . . 1 „

| | | |
|---|---|---|
| IV. Obrona . . . . . . . . . . . . . | | 4 godz. |
| | 1) Wstęp, rodzaje obrony ludzi, zwierząt, sprzętu, żywności. Sposoby obrony — indywidualna, zbiorowa wa. Sprzęt. . . . . . . . . . | 1 „ |
| | 2) Indywidualna: metody chemiczne, wiązanie fizyko - chemiczne. Izolacyjna: metody, sposoby, sprzęt, wykorzystanie sprzętu. Obrona od żrąco-parzących gazów . . . . . . | 1 „ |
| | 3) Obrona za pomocą schronów przeciwgazowych, rodzaje schronów. Odświeżanie powietrza, zanieczyszczanie się powietrza. Filtry i wentylatory: opis, środki i sposoby. Przysposobienie ubikacyj na schrony przeciwgazowe . . . . . . . . | 1 „ |
| | 4) Wywody. Organizacja obrony zbiorowej. Wykorzystanie, służba obserwacyjno - meldunkowa, alarmowa, meteorologiczna. Pogotowia: bezpieczeństwa, porządkowe, ratownicze, dezynfekcyjne . . . . . . . | 1 „ |
| V. Ratownictwo . . . . . . . | | 2 godz. |
| VI. Neutralizacja . . . . . . . | | 1 „ |
| VII. Obrona przeciwlotnicza . . | | 1 „ |
| VIII. Metodyka szkolenia . . . . | | 1 „ |
| IX. Propaganda . . . . . . . . | | 2 „ |
| B. Ćwiczenia praktyczne ze sprzętem. | | 20 „ |
| C. Egzamin . . . . . . . . . . . | | 5 „ |

Po ukończeniu takiego kursu, instruktor kl. III obowiązany jest do przeszkolenia swojej drużyny O.P.Gaz. według programu, obejmującego 20 godzin wykładów i ćwiczeń, jak również do przeszkolenia wszystkich członków gniazda, a — w miarę możności — i rodziny członków, według programu, przewidującego 10 godzin wykładów i ćwiczeń. Programy te w swoim czasie zostaną pomieszczone na łamach „Przewodnika".

Na kursy P. C. K., jak i na kursy L. O. P. P., należy wysyłać osoby, nie podlegające mobilizacji na wypadek wojny.

Zważywszy wszystko powyższe, przewodnictwo Związku wzywa dzielnice, okręgi i gniazda do powołania do życia przewidzianych przez „Wytyczne organizacji i szkolenia s. d. s." wydziałów s. d. s. do:

1) nawiązania przez dzielnice i okręgi łączności z zarządami okręgowemi Pol. Czerw. Krzyża i z wojewódzkiemi komitetami L. O. P. P.;
2) przystąpienia do energicznego organizowania obrony zbiorowej przeciwgazowej przez gniazda za pomocą:

a) podjęcia się organizowania tej obrony na swoim terenie, lub przez zgłoszenie akcesu do prac istniejącej już organizacji obrony zbiorowej danego osiedla, obejmując w niej jeden z działów czynnych;
b) organizowania w gniazdach drużyn eksterytorjalnych: ratowniczych i O.P.Gaz.;
c) obsyłania kursów podinstruktorów P. C. K. i instruktorów O.P.Gaz. kl. III L. O. P. P.;
d) przeszkolenia wszystkich członków w obronie przeciwgazowej i propagowania nabywania przez nich masek;
e) uwzględniania w projektowanych lub nowobudujących się sokolniach wymagań O.P.Gaz.; w sokolniach już istniejących — przystosowania pewnej ilości ubikacyj na schrony przeciwgazowe, albo na pomieszczenia uszczelnione przeciwgazowe;
f) zaopatrzenia bibljotek gniazdowych w następujące broszurki z zakresu O.P.L. i O.P.Gaz.:
   1) „Repetitorjum" Ziembińskiego, wyd. III,
   2) Co każdy obywatel o O.P.Gaz. wiedzieć powinien, Adam Kiciński,
   3) Krótkie wiadomości z lotnictwa, O.P.L. i O.P.Gaz., Sztybel i Kiciński,
   4) Wskazówki wyszkolenia przeciwgazowego, kpt. Marynowski,
   5) Pomieszczenia przeciwgazowe, kpt. Marynowski,
   6) Zbiorowa obrona przeciwgazowa większych skupień ludzkich, płk. Wojnicz-Sianożęcki,
   7) Organizacja drużyn ratowniczych P. C. K.
   8) Tymczasowa instrukcja organizacji drużyn ratowniczych P. C. K.
   9) Pierwsza pomoc przy zatruciach gazami i dymami bojowemi, Dekański.
g) uwzględniania przy organizowaniu zawodów lekkoatletycznych, jako jednej z konkurencyj obowiązujących, marszu w maskach i rzutu granatem;
h) wręczania zwycięzcom w zawodach wszelkiego rodzaju, zamiast małopożytecznych statuetek i t. p. jako nagród, masek przeciwgazowych, które nabywać można w głównej składnicy L. O. P. P. lub w wojewódzkich komitetach L. O. P. P. po cenie 20 zł. za sztukę.

ALEKSANDER ZAMOYSKI.